

Uus teadusdoktor Ott Laius

OSTEOPOROOSIRAVIMITE KASUTAMINE, RAVIJÄRGIMUS NING OSTEOPOROOSIST TINGITUD REIELUU PROKSIMAALSE OSA MURDUDE TREND EESTIS

7. detsembril 2017 kaitses Ott Laius arstiteaduse filosoofiadoktori väitekirja „Osteoporoosiravimite kasutamine, ravijärgimus ning osteoporoosist tingitud reieluu proksimaalse osa murdude trend Eestis“ (*Utilization of osteoporosis medicines, medication adherence and the trend in osteoporosis related hip fractures in Estonia*). Väitekirja juhendajad olid dotsent Katre Maasalu TÜ kliinilise meditsiini instituudist, professor Sulev Kõks TÜ bio- ja siirdemeditsiini instituudist ning dotsent Aare Märton TÜ kliinilise meditsiini instituudist. Oponeeris dr Fernando Fernandez-Llimos Lissaboni Ülikoolist.

Kõik patsiendid ei võta ravimeid nii, nagu arst on neile määranud. Seda, kuidas patsient arsti väljakirjutatud ravimeid tarvitab ning etteantud annustamisskeemi täidab, nimetatakse ravijärgimuseks. Ravijärgimuse võib jagada esmaseks ja teiseks. Esmane ravijärgimus näitab, kas patsient ostab välja talle väljastatud esimese retsepti, ning teisene, kuidas patsient käitub pärast esimese retsepti väljaostmist. Teise ravijärgimuse võib jagada kolmeks etapiks: ravi alustamine, raviannuste võtmise korralikkus ning ravikestus. On oluline eristada, millises ravijärgimuse etapis probleeme esineb, sest ebapiisava ravijärgimuse põhjused ning seega lahendused erinevad eri etappides. Kui teisest ravijärgimust on mujal maailmas uuritud juba aastakümneid, siis esimese ravijärgimuse uuringuid on tehtud vähe, sest selleks ei ole olnud piisavalt andmeid. Eesti Haigekassa retseptikeskus pakub aga selleks hea võimaluse, sest selles kajastub nii

retsepti väljastamise kui ka ravimi apteegist väljaostmise info.

Töös uuriti osteoporoosiravimite kasutamist, ravijärgimust ning võimalikku mõju osteoporoosist tingitud luumurdude trendile Eestis. Osteoporoosiravimid valiti ravijärgimuse kirjeldamiseks, sest osteoporoos on krooniline haigus, mis on tavaliselt asümptomaatiline, kuni patsiendil tekib luumurd. Osteoporoosi raviks on olemas tõhusad ravimid, kuid edukas osteoporoosiravi on pikaajaline ning peaks vältama vähemalt kolm aastat. Seetõttu on näidatud, et osteoporoosiravimite tarvitajate ravijärgimus on üks halvemaid.

Uuringus kasutati Eesti ja lähirikkide riiklikku ravimite kasutamise statistikat ning Eesti Haigekassa retsepti- ja tervishoiuteenuste andmebaase. Esmase ravijärgimuse hindamiseks kasutati digiretsepti andmebaasi ja teise ravijärgimuse hindamiseks ka varasemaid paberretseptide andmeid.

Osteoporoosiravimite kasutamine suurenes 2000. aastate teises pooles kiiresti. Aastatel 2004–2009 suurenes aastane kasutamine keskmiselt 41%, viimastel aastatel pole see Eestis enam oluliselt muutunud. 2015. aastal kasutas osteoporoosiravimeid igapäevaselt hinnanguliselt 6300 patsienti. Kui aastatel 2004–2010 oli reieluu proksimaalse osa murdude trend stabiilne, siis 2010–2015 vähenes standarditud murrukordaja ligikaudu 5% aastas. Langustrend algas kolm aastat pärast ravimite kasutamise hüppelise suurenemise algust, mistõttu võib eeldada, et murdude vähenemine on vähemalt osaliselt tingitud ravimite kasutamise suurenemisest.

Esmast ravijärgimust hinnati 8404 uuringukriteeriumitele vastanud patsiendil, kellest 1100 (13,1%) ei ostnud esimese retseptiga ravimit välja. Samas alustas 462 patsienti (42,0% esmaselt ravijärgimatutest ning 5,5% kõikidest patsientidest) ravi järgmise retsepti alusel. Ligi pool patsientidest (45,7%) ostis esimese osteoporoosiravimi retsepti välja samal päeval, kui see väljastati. Nädala jooksul ostis selle välja 80,4% ning 25 päeva jooksul 95,0% patsientidest.

Teisest ravijärgimust hinnati 24 652 patsiendil aastatel 2001–2015. Ainult ühe retseptiga ostis ravimit 18,8% patsientidest ning vähemalt ühe aasta vältel ostis 80% või rohkem raviannustest välja 36,2% patsientidest ja 19,8% jätkas ravi vähemalt kolm aastat.

Viieteistkümne aasta vältel kulusid patsiendid ja Eesti Haigekassa kokku osteoporoosiravimite ostmiseks 14 miljonit eurot. Sellest 40% kulus selliste patsientide raviks, kes ei võtnud ravimeid piisavalt korralikult või kes ei jätkanud ravi vähemalt aasta vältel.